

Reykjavík 5.5.2023

Umsögn Livio Reykjavík varðandi frumvarp til laga um breytingu á lögum um tæknifrjóvgun og notkun kynfrumna og fósturvísa manna til stofnfrumurannsókna, nr. 55/1996 (geymsla og nýting fósturvísa og kynfrumna), 939. mál.

Við hjá Livio fögnum því og þökkum fyrir að leitað sé til okkar um álit á máli þessu. Það er ánægjulegt að vilji sé til að endurskoða og vinna í bótum á lögum þessum. Margar breytingar sem settar eru fram í þessu frumvarpi eru í takt við vilja samfélagsins og þær breytingar sem hafa orðið á viðhorfum undanfarin ár. Einnig eru settar fram tillögur að breytingum sem kalla á siðfræðilegar vangaveltur og umræður. Í punktum þessum bendum við á nokkra hluti sem við sjáum fyrir okkur að þörf sé á að ræða og velta fyrir sér.

- Í frumvarpinu koma fram breytingar sem eru í samræmi við lög um kynrænt sjálfræði og er það þörf og góð breyting.
- Ánægjulegt er að sjá að jöfnuð er staða einhleypra leghafa og leghafa sem verður einhleypur eftir að hafa byrjað frjósemismeðferð í parasambandi varðandi nýtingu kynfrumna og fósturvísa.
- Í frumvarpi þessu er ekki lengur gerð krafa um staðfesta sambúð eða hjónaband pars til þess að hægt sé að nýta kynfrumur/fósturvísa sem geymd hafa verið. Það er sjálfsagt og eðlilegt að vel upplýstu fólki sé það í sjálfsvald sett hvort það eignast barn saman óháð því hvert formið er á sambandinu. Það sem er forgangsmatarið í þessari stöðu eru hagsmunir hins ófædda barns. Eins og annarsstaðar kemur fram í lögunum ber að tryggja hinu ófædda barni þroskavænlegar uppeldisaðstæður. Skoða þarf vel að breytingin á kröfunum um sambúð/hjónaband skerði ekki líkur á því að þær aðstæður skapist. Þannig þyrfti að liggja fyrir að hvort foreldrið um sig hafi hæfi og aðstæður sem tryggja það. Í því ljósi þarf að skoða hvort auka eigi kröfur á sálfélagslegt mat.

Það er álit okkar að bæði notkun kynfrumna og fósturvísa eftir andlát þess/þeirra sem lögðu til kynfrumurnar sé stórt siðferðilegt álitamál. Teljum við að þörf sé á að þessi mál séu skýrð og rædd þverfaglega til þess að þingmenn geti fengið dýpri skilning á þessum flóknu málum.

- Lagt er til að geymsla og notkun kynfrumna/fósturvísa verði leyfileg eftir fráfall þess sem lagði til frumurnar. Það vekur upp spurningar um hvers hagsmunir eru hafðir að leiðarljósi ef sú gjörð yrði leyfð. Það eru hagsmunir hins ófædda barns sem verða alltaf að vera í fyrsta sæti. Ef meðferðir með kynfrumum látins aðila verða leyfðar þá er verið að skapa stöðu fyrir hið ófædda barn að alast upp með eitt foreldri. Þar hefur ákvörðun verið tekin um að eignast barn með ákveðnum einstaklingi sem fallinn er frá. Vert er að velta fyrir sér hvort slík ákvörðun er tekin með hagsmuni hins ófædda barns að leiðarljósi eða einhvers annars. Þar er notkun kynfrumna hins látna einstaklings markmið í sjálfu sér og skapar spurningar um sjálfstætt gildi og þýðingu hins ófædda barns. Ef meðvituð ákvörðun er tekin um að eignast barn með kynfrumum látins einstaklings er verið að skerða rétt hins ófædda barns að alast upp með tvo foreldra. Álitamál er hvort þessi staða sé sambærileg við það að verða foreldri sem einstaklingur án tengsla við kynfrumgjafa. Þar hefur ákvörðunin verið tekin án þess að tengsl við kynfrumgjafa séu ráðandi þáttur og því sköpun og tilvist hins ófædda barns markmiðið í sjálfu sér.
- Nýting kynfrumna eða fósturvísa eftir andlát er staða sem er ekki ólík því þegar einhleypur leghafi hefur þegið gjafakynfrumur frá persónulega tengdum gjafa og gjafinn fellur frá. Þá er

Þeganum heimilt að nýta frumurnar þrátt fyrir andlát gjafans. Það er æskilegt að það sé samræmi í notkun kynfrumna/fósturvísa í þessum tilfellum hvort heldur sem notkun er leyfð eða ekki leyfð.

- Tekið er undir með því sem fram kemur í 2. tölulið greinagerðar frumvarpsins þar sem bent er á að þær aðstæður geta skapast að eina raunhæfa leið leghafa til barneigna með eigin eggjum getur falist í að nýta fósturvísa sem til eru í geymslu.

Með von um að þessir punktar komi þessari mikilvægu umræðu að gagni. Það er okkur ljúft og skylt að skýra sýn okkar á þessi mál frekar sé þess óskað.

Fyrir hönd starfsfólks Livio Reykjavík

Snorri Einarsson

Yfirlæknir Livio Reykjavík